

УДК 303.425.4[332.142.6]

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.192.134-140>**Чала В.С.**

кандидат економічних наук

Український державний університет науки і технологій

Chala Veronika

Ukrainian State University of Science and Technology

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2233-2335>**Зимогляд Б.Г.**

Український державний університет науки і технологій

Zimoglyad Bogdan

Ukrainian State University of Science and Technology

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7620-1970>

ГЕНЕЗИС ТА ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНОГО ДИСКУРСУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКОНОМІКИ

Стаття відображає ключові тенденції та виклики сучасної світової економіки. Автори підкреслюють, що системні структурні трансформації, що охопили усі підсистеми світової економіки за останні чотири десятиліття, демонструють виражений дуалізм розвитку та поглиблення асиметрії у розподілі вигод і загроз глобалізації. Описані явища, такі як технологічне оновлення, інтелектуалізація, інноватизація, цифровізація та глобалізація економічної діяльності, відповідають реаліям промислової революції. В статті акцент зроблено на загостренні екологічних проблем та неспроможності забезпечити довгострокову структурну рівновагу свідчить про нагальність обговорюваних тем для формування стратегій сталого розвитку. Ці виклики обумовлюють потребу в глибокому переосмисленні взаємозв'язків між економічною діяльністю, соціальними процесами та навколишнім середовищем. Доведено, що актуальним стає дослідження теоретичних основ екологічної економіки, які б враховували нові реалії та сприяли розробці інноваційних підходів до управління природними ресурсами та збереження екологічного балансу. Визначені нові парадигми, які забезпечать сталий розвиток та мінімізацію негативних наслідків глобальних екологічних та економічних змін.

Ключові слова: екологічна економіка, світова економіка, структурні трансформації, глобалізація, екологічні проблеми, сталий розвиток, промислова революція, теоретичний дискурс.

THE GENESIS AND EVOLUTION OF THE THEORETICAL DISCOURSE OF ECOLOGICAL ECONOMICS

The article examines key trends and challenges in the modern global economy. Over the last four decades, structural changes have profoundly impacted industries and economic relations, emphasizing a growing divide between advanced and developing nations. This gap exacerbates existing inequalities, with developed countries often reaping more benefits from globalization, while developing nations face difficulties in keeping up. One of the most significant drivers of these transformations is the rapid pace of technological advancement. New industries and economic models have emerged, making innovation and digitalization central to modern economies. These changes are reshaping production methods, resource allocation, and labor structures, effectively marking a new industrial revolution and pushing even traditionally slow-to-adapt sectors to evolve rapidly. Simultaneously, the global economy faces increasing environmental challenges, including climate change, pollution, and resource depletion. The difficulty of achieving a lasting balance between economic growth and environmental sustainability is becoming more pressing. Without addressing these issues, economic systems risk further destabilization, deepening environmental crises and threatening long-term global stability. Given these intertwined challenges, there is a growing need for a comprehensive re-evaluation of the relationship between economic activities, social processes, and the natural environment. It has been emphasized that ecological economics, which integrates environmental concerns into economic theory, offers a valuable framework for understanding how to manage economic growth without exceeding the planet's ecological limits. Future research and policy should not only address current challenges but also anticipate new approaches to resource management and ecological preservation. These approaches might include transitioning to circular economies, expanding the adoption of green technologies, and prioritizing renewable energy sources. In this context authors believe that it is crucial for policymakers, businesses, and civil society to collaborate in shaping new economic models that prioritize both human and environmental well-being.

Only through such joint efforts can we hope to achieve sustainable economic growth that aligns with the planet's ecological boundaries, ensuring a stable future for generations to come.

Keywords: *ecological economy, world economy, structural transformations, globalization, environmental problems, sustainable development, industrial revolution, theoretical discourse.*

JEL classification: *A13, I31, O10, Q50.*

Постановка проблеми. За останні двісті п'ятдесят років індустріальний етап розвитку світової економіки, що базувався на агресивному та екстенсивному використанні природних ресурсів, спричинив не лише порушення природної рівноваги екосистем, а й глобальні кліматичні зміни, перевищення екологічної місткості біосфери, досягнення меж ресурсної експлуатації та зростання загроз соціальній стабільності. Це призвело до глибоких змін у традиційній моделі ресурсного забезпечення світової економіки, яка рухається в напрямку створення та впровадження нової – зеленої – парадигми розвитку. Цей тренд яскраво відображається в одному із законів діалектики – законі заперечення заперечення, який синтезує найважливіші аспекти законів кількісних та якісних змін, єдності та боротьби протилежностей, відображаючи об'єктивний процес розвитку світової економічної системи від її виникнення до переходу на новий, вищий рівень. У цьому контексті особливе значення має дослідження генезису концепції сталого розвитку, яка в умовах глобалізації набуває нових форм і змісту, інтегруючись у різні теоретичні та прикладні аспекти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічними питаннями розвитку концепції взаємозв'язків природи, економіки, суспільства сталого розвитку займалися і продовжують бути активним дослідження багатьох науковців, зокрема американський соціолог Е. Бонасіч, Р. Норгаарда, Ф. Кене, Ж. Тюрго, Р. Мірабо, П. С. Дю Понт Де Немур, М. де Ла Рів'єр, С. Подолинський та ін.. Хоча окремі аспекти сталого розвитку та їх вплив на економічну теорію й політику міжнародних організацій вже добре досліджені, існує необхідність у подальшому вивченні етапів еволюції теоретичного дискурсу екологічної економіки. Важливо також провести науково-методологічний аналіз відмінностей між цими етапами для обґрунтування ефективних напрямів еколого-економічної політики.

Метою дослідження є генезис і еволюція теоретичного дискурсу екологічної економіки з моменту його виникнення до сучасності з акцентом на аналіз ключових етапів розвитку концепцій і ідей, що сформували інтелектуальний контекст цієї галузі. Дослідження також спрямоване на узагальнення основних теоретичних підходів до становлення концепції сталого розвитку, систематизацію цих підходів за історичними етапами та оцінку їхніх відмінних рис.

Виклад основних результатів дослідження. Глобальне поширення ідеї гармонізації економіко-соціального та екологічного розвитку, у наукових колах, отримало назву концепції «зелена економіка» [1]. Зелена економіка – це система економічної діяльності, пов'язана з виробництвом, розподілом та споживанням товарів та послуг, які призводять до підвищення

добробуту людини впродовж тривалого часу. При цьому не завдається екологічної шкоди довкіллю на такому рівні, який може загрожувати прийдешнім поколінням повним або частковим знищенням біологічного різноманіття природи» [2].

Екологічна економіка має багаті історичні корені, які сягають ще XVII століття [3]. Представники фізіократичного напрямку, такі як Франсуа Кене та Жак Тюрго [4, 5, 6, 7], акцентували увагу на екологічних аспектах економічної діяльності через призму «природного порядку» та аналізу земельного капіталу. Ці ідеї стали одними з перших спроб інтеграції екологічних та економічних концепцій.

Український натураліст Сергій Подолинський також зробив значний внесок у розвиток цих ідей. Його дослідження зосереджувались на питаннях енергетичних запасів та ефективного енергобюджету, що було спробою інтегрувати природничі закони з економічними концепціями. У першій половині XX століття ці підходи сприяли формуванню нових методологічних підходів до розуміння праці та капіталу, зокрема в контексті сталого розвитку [8, с. 243].

С. Подолинський у своїй роботі «Праця людини та її відношення до розподілу енергії» (1880 р.) досліджував важливі питання екологічної економіки та енергетичної концепції праці. Він розробив систему поглядів, в центрі якої знаходяться потоки енергії, згенеровані людською працею. Ці енергетичні потоки утворюються в процесі трудової діяльності і взаємодіють з великою кількістю енергії навколишнього середовища. Подолинський вважав, що людська праця є важливим інструментом запобігання дисипації енергії та антиентропійною діяльністю. Він підкреслював, що праця є споживанням накопиченої механічної та психічної роботи організму, результатом якої є збереження та перетворення енергії на земній поверхні. Це включає як безпосереднє перетворення сонячної енергії, так і збереження вже існуючої енергії від розсіювання [9]. Таким чином, Подолинський інтегрував природничі та економічні концепції, що значно вплинуло на розвиток екологічної економіки. Його ідеї були одними з перших, що акцентували на важливості збереження та ефективного використання енергії в контексті економічної діяльності.

Ф. Енгельс назвав ідею С. Подолинського про визначальну роль людської праці у розподілі сонячної енергії справжнім науковим відкриттям, хоча й критикував його економічні коментарі [10, с. 109-110]. Енгельс вважав неможливим вираження економічних відносин у фізичних мірах, оскільки навіть працююча людина витрачає не лише поточну сонячну енергію, але й ту, що накопичена в минулому. Проте сучасна економічна наука показує, що людина не може сприйматися лише як машина для перетворення енергії,

оскільки її діяльність генерує багато позитивних екстерналій. Це підтверджує розвиток наукових ідей Подолінського у працях представників екологічної економіки. Його підхід до інтеграції енергетичних аспектів у економічний аналіз передбачав більш комплексне розуміння взаємозв'язку між економічною діяльністю та навколишнім середовищем. Сучасні дослідники в області екологічної економіки продовжують розвивати ці ідеї, зосереджуючись на сталому розвитку, ефективному використанні ресурсів та мінімізації негативного впливу на природу.

У першій половині XIX століття науковий напрям термодинаміки детальніше концептуалізував економічні процеси у біофізичних термінах через енергетичні потоки [11, с. 297]. Дж. Мартинес-Альєр виявив праці авторів, які ще у 1880-х роках працювали над проблемами екологічної економіки [12]. Ці ранні дослідження заклали основи для подальшого розвитку термодинамічного підходу, який надихнув багатьох вчених на глибоку концептуалізацію біологічних систем через енергетичні потоки. Енергетичні потоки стали адекватною матрицею для аналізу природних та соціальних процесів, що дозволило краще зрозуміти, як енергія взаємодіє з економічними системами та впливає на стійкість і розвиток суспільства. Такий підхід сприяв формуванню нових методологічних підходів у екологічній економіці, зосереджених на сталому розвитку, ефективному використанні ресурсів та мінімізації негативного впливу на природу.

У першій чверті XX століття хіміки, такі як лауреати Нобелівської премії У. Оствальд та Ф. Содді, зробили вагомий внесок у розвиток екологічної економіки. Їхні дослідження конвергували природничі та соціальні науки, хоча й були критиковані М. Вебером, який наполягав на чіткому розподілі об'єктів і предметів дослідження різних наук.

В той же період часу В. Вернадський, засновник і перший президент Української академії наук, обґрунтував ідею переходу світового суспільства на екологічний розвиток, що узгоджується з еволюційними законами природи. Він критикував ліберальну модель суспільного розвитку, ставлячи в центр уваги біосферу як середовище для людської діяльності [13]. У своїй праці «Наукова думка як планетарне явище» (1938) він описав еволюційний розвиток планети як комплексний процес, що включає космічні, геологічні, біогенні та антропогенні компоненти, та підкреслив неминучість переходу біосфери у ноосферу під впливом людської розумової діяльності [14, с. 27].

До початку 1970-х років екологічна економіка розвивалася у передпарадигмальному форматі через відсутність трансдисциплінарних підходів і необхідних соціально-економічних та інституційних передумов для розуміння ролі екологічних чинників у світовому економічному розвитку. Один із засновників цього напрямку – американська біологиня і еколог Рейчел Карсон – своєю працею «Тиха весна» (1962) документувала екологічні збитки від використання пестицидів під час Другої світової війни. Її робота викликала широкий екологічний рух і сприяла прийняттю

екологічних законів [15].

У 1958 році американський вчений Баррі Коммонер відклав початок протестного руху проти ядерних забруднень і небезпечних відходів, що згодом охопив також питання хімічних добрив і миючих засобів. Зростаюче суспільне занепокоєння щодо забруднення довкілля та його наслідків для майбутніх поколінь змусило політичний істеблішмент багатьох країн приймати системні заходи в екологічній політиці. Згідно з британським дослідником А. Уїлом, до кінця 1960-х – початку 1970-х років у більшості західних держав був завершений процес створення національних бюрократичних структур та груп незалежних експертів у галузі екологічної політики. Цей період відзначається розумінням необхідності подолання негативних наслідків людського втручання в природні екосистеми та переглядом економічного розвитку з акцентом на екологічний компонент [16, с. 354].

З початком роботи Римського клубу в 1968 році розпочинається новий етап розвитку екологічної економіки, що можна кваліфікувати як парадигмальна фаза. Цей період відзначається глибоким осмисленням екологічної економіки як складної галузі, що об'єднує в собі виробництво, розподіл, обмін і споживання на основі зближення економічної та екологічної діяльності. Це стало можливим через значне загострення екологічних проблем внаслідок індустріально-споживчої моделі розвитку, що призвела до глобальної соціально-екологічної кризи.

З першої половини 1970-х років екологічна економіка стає предметом досліджень багатьох вчених, які зосереджуються на раціональному використанні природних ресурсів та впровадженні інновацій для задоволення потреб нинішніх та майбутніх поколінь. Екологічна економіка, у широкому розумінні, походить від неокласичної та неокейнсіанської економік, але обмежується в оцінці національного доходу без врахування екологічних втрат.

Дж. Гоуді та Дж. Еріксон зазначають, що хоча екологічна економіка ще не сформувалася як цілісна наукова течія, вона вже є реальним претендентом на альтернативу неокласичній економіці [17, с. 219].

Сучасна екологічна економіка виникла на фоні активних досліджень теоретичного дискурсу, зокрема у роботах експертів Римського клубу, таких як В. Беренс, Д. Гарбор, М. Герньє, О. Джаріні, Г. Дейлі, Е. Ельманджри, Е. Ласла, Р. Ленуара, М. Маліці, Е. Манна-Боргезе, Д. Медоуза, М. Месаровича, Т. Монбріаля, Е. Пестеля, А. Печчеї, В. Сієля, Я. Тинбергена, Г. Фрідрікса та інших [18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25]. Вони акцентували увагу на демографічних, екологічних, продовольчих і енергетичних аспектах, розробляючи стратегії виживання людської цивілізації в умовах загострення глобальних екологічних проблем.

Експерти Римського клубу у своїх працях визначили, що швидкий приріст населення на планеті може призвести до вичерпання ресурсів і екологічної катастрофи. Ці прогнози серйозно вплинули на світове суспільство і спонукали до роздумів про збалансоване глобальний розвиток і перехід до екологічно

орієнтованого виробництва.

Проблематика екологізації економічної діяльності, як викладена в роботі Я. Тинбергена «Перегляд міжнародного порядку», висвітлює основні ідеї щодо необхідності створення нової моделі міжнародного економічного устрою. В контексті цієї праці, опублікованої у 1975 році, основний акцент зроблено на значенні реформування міжнародної валютної системи, перегляду принципів національного суверенітету, збільшенні виробництва продовольства та розширенні участі країн, що розвиваються, у міжнародних економічних відносинах та торгівлі [26].

Експерти Римського клубу значно вплинули на розвиток теоретичного арсеналу екологічної економіки, зокрема через доповідь громадського і політичного діяча Німеччини Е. Пестеля у роботі «За межами зростання» (1988 р.) [27]. Основний зміст цього твору полягає у аналізі соціальних наслідків науково-технологічного прогресу та обґрунтуванні стратегічних шляхів вирішення глобальних енергетичних та екологічних проблем, досягненні економічного зростання та удосконаленні міжнародної політики. Пестель підкреслює важливість готовності сучасного суспільства до вирішення проблем, пов'язаних із глобальними екологічними викликами, що є ключовим для переходу до органічного зростання та сталого розвитку.

За останні три десятиліття, внаслідок зростання глобалізаційних процесів та збільшення економічної влади корпоративного сектору з початку 1990-х років, екологічні проблеми людства не лише загострюються, але й знаходять нові форми прояву, що створює загрози для людського існування. Цей процес спричинив подальший розвиток теоретичного дискурсу екологічної економіки, який на сьогоднішній день переплітається з двома ключовими феноменами. З одного боку, це відображає історичну необхідність збалансувати відносини між людиною, суспільством і природою для запобігання антикультурному регресу. З іншого боку, це виражає об'єктивну потребу створення принципово нової культури економічної діяльності, що ґрунтується на коеволюції людини, соціуму і навколишнього середовища.

В екологічній економіці основні теоретичні положення спрямовані на глибоке розуміння механізмів конвергенції економічної та екологічної діяльності, з метою розроблення політики, що сприятиме формуванню стійкої економічної системи з справедливим розподілом ресурсів та соціального капіталу між різними суспільними групами та поколіннями.

Методологічною базою теорії екологічної економіки є парадигма сталого розвитку. Це визначає центральні концептуальні ідеї, які включають орієнтацію господарських операцій на задоволення економічних потреб з пріоритетом довгострокових цілей, домінування фізико-біологічних показників оцінки ефективності та системний аналіз з урахуванням екологічної ціни господарських операцій і необхідності дотримання принципу екологічної етики. За словами К. Спаша, етика та теорія цінностей є ключовими для розуміння сутності економічних процесів, а не лише

нормативним додатком до об'єктивних наук [28].

Крім того, коеволюція людини, соціуму та навколишнього середовища, як один з головних теоретичних засновків екологічної економіки, виявляється ближчою до еволюційної, а не неокласичної економічної теорії. Це вказує на те, що ринкові механізми не завжди забезпечують оптимальність вибору технологій і ресурсів, що використовуються економічними суб'єктами. Екологічна економіка також акцентується на багатокритеріальних оцінках структурних змін в екосистемах, використовуючи такі показники, як MIPS, DMI, TMR, екологічний слід та інші [29, с. 6].

Концептуальні основи екологічної економіки зосереджуються на вивченні впливу наростаючих екологічних проблем, таких як дефіцит природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища та потреба у розробці ефективної політики його охорони. Ця галузь спирається на наукові та суспільно-економічні підходи до розуміння законів природи і суспільства. Термінологія, що використовується у контексті екологічної економіки, така як «економіка природокористування», «економіка», «економіка навколишнього середовища» та інші, фактично є синонімами і відображають глобальні процеси екологізації економічного розвитку і стрімкий зміст у бік збереження природи і гармонійного розвитку біосфери [30, 31].

Останні десятиліття характеризуються активним розвитком теоретичного дискурсу в екологічній економіці. Цей процес відзначається розширенням об'єкту дослідження в рамках загальної теорії сталого розвитку і включенням в аналіз ряду питань, пов'язаних з впливом ресурсно-екологічних чинників на економічну діяльність. Перехід екологічної економіки на практичний рівень реалізації міжнародної економічної політики був підтриманий рішеннями Саміту Землі у 1992 році, який визнав сталі розвиток як ключову стратегію для глобального суспільства у XXI столітті [32]. Це стало основою для ухвалення Декларації з навколишнього середовища і розвитку та встановлення порядку денного на XXI століття. Саміт тисячоліття у 2000 році, де були прийняті Цілі розвитку тисячоліття ООН, підкріпив стратегічні напрями вирішення глобальних проблем, хоча їхнє повне досягнення до 2015 року не вдалося. У результаті Цілі сталого розвитку були прийняті у 2015 році для досягнення до 2030 року, охоплюючи різні аспекти розбудови екологічної економіки на глобальному рівні.

На Йоганнесбурзькому саміті з питань сталого розвитку у 2002 році було прийнято декларацію, яка підтвердила зобов'язання національних урядів присвятити увагу розв'язанню глобальних проблем, що загрожують сталому розвитку людства. Ухвалення цієї декларації визначило необхідність подальшої концентрації зусиль на теоретичному обґрунтуванні та практичному застосуванні підходів до сталого розвитку. Крім того, визнано, що ефективне розв'язання найбільш гострих екологічних проблем потребує наявності достатніх фінансових ресурсів у країнах. Незважаючи на те, що деякі дослідники вважають, що існуючі механізми сталого розвитку конкурують і суперечать один одному, системний аналіз свідчить про їх

взаємодоповнюваність і конвергентність, що становлять міцну методологічну базу для розроблення національних стратегій сталого розвитку.

У 2015 році укладення Паризького кліматичного договору стало ще однією важливою подією, що прискорило процеси екологізації світової економіки. Цей міжнародний договір спрямований на зменшення викидів парникових газів, замінив Кіотський протокол і вніс на глобальний порядок денний питання про екологічну перебудову національних економік, перехід до відновлювальних джерел енергії та впровадження екоінноваційних технологій.

У останні десятиліття екологічна економіка стала самостійним об'єктом наукових досліджень для багатьох учених у всьому світі, незважаючи на певні методологічні відмінності у її тлумаченні. Системне узагальнення сучасного теоретичного дискурсу екологічної економіки виокремлює наступні основні напрями її генезису та еволюції:

1. Як сфери, що мінімізує антагонізм між економічною діяльністю та біосферою, враховуючи антропогенне навантаження, інтенсивне використання природних ресурсів та необхідність збереження екологічної функціональності.

2. Як механізму системної екологізації технологічного базису світової економіки, що включає розвиток екологічного виробництва, перетворення виробничих методів та управлінських практик, а також створення нових форм власності та соціальних інститутів.

3. Як інструменту досягнення соціального благополуччя через розвиток зелених ринків, зростання робочих місць, підвищення інвестицій у зелені технології.

4. Як основного інституційного майданчика для впровадження інноваційних інструментів управління навколишнім середовищем, спрямованих на збереження природних ресурсів та підтримку відновлювальної енергетики.

5. Як процесу еколого-економічного обліку та моделювання на різних рівнях - локальному, регіональному та глобальному.

6. Як процесу екологізації корпоративних стратегій і бізнес-моделей, включаючи впровадження принципів корпоративної екологічної відповідальності та перехід до «екологічного бізнесу».

Узагальнюючи, сучасна бізнес-філософія в контексті екологічної економіки повинна бути зорієнтована не лише на рентабельність і капіталовкладення, але й на екологічну безпеку та збереження довкілля для майбутніх поколінь. Це передбачає впровадження моделей чистого виробництва, формування нових стандартів корпоративного управління та активізацію стратегій корпоративної соціальної відповідальності, що сприяють гармонізації корпоративних і суспільних інтересів.

На практичному рівні це проявляється через законодавчі ініціативи, наприклад, в Індії, де компанії, що підпадають під визначені статті, мають обов'язок витрачати певну частку свого прибутку на програми корпоративної соціальної відповідальності.

Кожен з обговорених напрямів розвитку

теоретичного дискурсу екологічної економіки має унікальні особливості і акцентується на різних аспектах, таких як економічні, політичні, екологічні, соціологічні, безпечні та ідеологічні. Водночас всі вони спрямовані на розроблення методологічних основ сталої та екологічно відповідальної глобальної економічної системи з урахуванням негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище і механізмів його зменшення. З іншого боку, всі ці напрями ґрунтуються на методологічних засадах теорії сталого розвитку, яка спрямована на заповнення теоретичних і методологічних прогалів у концептуалізації процесів переходу світової спільноти до балансу між людиною і біосферою, суспільством і природою.

Отже, основною метою розвитку екологічної економіки на світовому рівні є забезпечення сталого розвитку еколого-економічної системи людства. Це досягається шляхом вдосконалення технологічних методів виробництва, глибокої трансформації середовища і життєдіяльності людини, а також перегляду ціннісних установок. Відмінність екологічної економіки від традиційної полягає у її фокусі на екологічній стійкості економічної діяльності, урахуванні енергетичних, матеріальних та інформаційних потоків, а також у мінімізації впливу на природні ресурси і формуванні нових моделей підприємницької діяльності.

Висновки: Парадигма екологічної економіки спроможна розробити глобальне бачення сталого розвитку на екосистемному рівні, ґрунтуючись на таких принципах, як екологічна стійкість економічної діяльності, справедливий розподіл ресурсів між поколіннями та видами, ефективне використання екосистемних послуг та соціального капіталу. Ці принципи відображають якісно нову коєволюційну модель глобального економічного розвитку, що активно формується у першій половині XXI століття. Ця модель сприяє взаємодії цивілізації з навколишнім середовищем, де природа не лише задовольняє економічні потреби, але й людство коригує свою економічну поведінку для забезпечення відновлення біосфери та природи загалом.

Парадигмальний і нормативний етапи теорії зеленої економіки характеризуються формуванням її цілісної концепції, здатної з системних методологічних позицій діалектичної логіки обґрунтувати необхідність тісної конвергенції економічних, соціальних і екологічних цілей глобального розвитку. Основними компонентами зеленої економіки є: по-перше, інтеграція соціально-економічного розвитку зі збереженням навколишнього середовища; по-друге, значне зростання використання відновлювальних ресурсів у суспільному відтворенні; по-третє, оптимізація взаємозв'язку між структурною динамікою виробництва і споживання; по-четверте, збереження стійкої структурної стабільності і якісних параметрів соціальної системи як запоруки ефективного функціонування світового суспільства навіть за умов потужного впливу на нього негативних внутрішніх і зовнішніх чинників. На основі цих компонентів можливе досягнення сучасної філософії глобального економічного розвитку, що ґрунтується на принципі розумної достатності при обмежених природних ресурсах.

Список використаних джерел:

1. Pearce D. Blueprint for a green economy / David Pearce, Anil Markandya, Edward Barbier. – London: Earthscan Publications Ltd, 1989. – 193 p.
2. Чмир О. С. Зелена економіка: сутність, цілі та базові принципи / О. С. Чмир, Н. П. Захаркевич. // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – С. 54–62.
3. Корнійчук Л.Я. Футурологія і прогностичні ідеї фізичної економії / Л. Я. Корнійчук, В.О. Шевчук. – К.: КНЕУ; НАСОА, 2012. – 72 с.
4. Фізична економія у вимірах теорії і практики господарювання: колективна монографія / [В. М. Жук, П. І. Гайдучський, Л. С. Гринів та ін.]; за ред. Ю. О. Лупенка, В. М. Жука, В. О. Шевчука та О. В. Ходаківської. – К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2013. – 502 с.
5. Фізіократична доктрина розвитку бухгалтерського обліку: Колективна монографія / [В. М. Жук, Б. В. Мельничук, С. М. Остапчук та ін.]; За ред. В. М. Жука. – К.: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2015. – 234 с.
6. Історія економічних вчень: підручник / Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко, А.М. Поручник та ін.; За ред. Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко. – К.: КНЕУ, 2001.
7. Швабій К. І. Тлумачення категорій праця та капітал у контексті парадигми фізичної економії. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32614933.pdf>
8. Подолинський С. А. Вибрані твори / Упоряд.: Л. Я. Корнійчук. К.: КНЕУ, 2000. 328 с.
9. Marx & Engels Collected Works. Volume 35. Lawrence & Wishart Electric Book. 2010. URL: https://www.hekmatist.com/Marx%20Engles/Marx%20%20Engels%20Collected%20Works%20Volume%2035_%20K%20-%20Karl%20Marx.pdf (дата звернення 24.05.2024 р.).
10. Ropke I. The early history of modern ecological economics. Ecological Economics. 2004. Vol. 50. P. 293. P. 293-314. URL: <https://www.uvm.edu/~jfarley/EEseminar/readings/Ropke%25202004.pdf> (дата звернення 25.05.2024 р.).
11. Martinez-Alier, J., 1987. Ecological Economics. Energy, Environment and Society. Basil Blackwell, Oxford, UK.
12. Вернадський В. Наукова думка як планетне явище. Хроніка 2000. – 2004. Вип. 57/58. С. 11-211.
13. Вернадський В. І. Наукова думка як планетарне явище / Вернадський В. І. Філософські думки натуралиста. М.: Наука, 1988. С. 20-196.
14. Carson R. Silent Spring. Houghton Mifflin, Boston. 1962.
15. Worster D. Nature's economy. A History of Ecological Ideas. Cambridge University, USA. (1. ed. 1977). 1994.
16. Craige B. J. Eugene Odum. Ecosystem Ecologist and Environmentalist. The University of Georgia Press, Athens and London. 2001.
17. Gowdy J. M., Erickson J. D. The Approach of Ecological Economics. Cambridge Journal of Economics. 2005. Volume 29. P. 207-222.
18. Meadows D. H. The Global Citizen. Washington (DC): Island Press, 1991.
19. Meadows D. H., Meadows D. L., Randers J. Beyond the Limits: Confronting Global Collapse, Envisioning a Sustainable Future. Toronto: McClelland & Stewart, 1992.
20. Meadows D. H., Meadows D. L., Randers J., Behrens III W.W. The Limits to Growth: A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind. NY.: Universe Books, 1972.
21. Meadows D. H., Randers J., Meadows D. L. Limits to Growth: The 30-year Update. White River Jct. (VT): Chelsea Green Publ. Co., 2004.
22. Mesarovic M. Pestel E. Mankind at the Turning Point. N. Y., 1974.
23. Montbrial de Th. L'energie: le compte a rebours. Paris, 1978.
24. Reshaping the International Order. A Report to the Club of Rome / Tinbergen, Dolman van Ettinger (Eds.), New-York: E.P.Dutton. 1976. 325 p.
25. Reshaping the International Order. A Report to the Club of Rome / Tinbergen, Dolman van Ettinger (Eds.), New-York: E.P.Dutton. 1976. 325 p.
26. Pestel E. Beyond the Limits to Growth: A Report to the Club of Rome. Universe Books. 1989. 191 p.
27. Spash C. L. A tale of three paradigms: realising the revolutionary potential of ecological economics. Ecological Economics. 2020. Volume 169.
28. Van den Bergh J. C. J. M. Ecological Economics: Themes, Approaches, and Differences with Environmental Economics. (TI; No. 2000-80/3). Ruimtelijke Economie (RE). 2000.
29. Costanza R. Einfuerung in die oekologische Oekonomik/ An Introduction to Ecological Economics. Stuttgart: Lucius&Lucius, 2001.
30. Liesegang D. G. Umweltwirtschaft. Heidelberg: Univ. Verlag, 1997.
31. Rio 1992 United Nations Conference on Environment and Development. URL: <http://www.un.org/geninfo/bp/enviro.html> (дата звернення 21.06.2024 р.).

References:

1. Pearce, D., Markandya, A., & Barbier, E. (1989). Blueprint for a green economy. London: Earthscan Publications Ltd, 193.

2. Chmyr, O. S., & Zakharkivych, N. P. (2013). Zelena ekonomika: sutnist, tsili ta bazovi pryntsypy [Green economy: essence, goals, and basic principles]. *Ekonomichnyy visnyk Donbasu*, 54–62. [in Ukrainian]
3. Korniiichuk, L. Ya., & Shevchuk, V. O. (2012). Futurologia i prognostichni idei fizichnoi ekonomii [Futurology and prognostic ideas of physical economy]. Kyiv: KNEU; NASOA, 72. [in Ukrainian]
4. Zhuk, V. M., Haidutskyi, P. I., Hryniv, L. S., et al. (2013). Phizichna ekonomiiia u vimirah teorii i praktiki gospodaruvannya [Physical economy in the dimensions of theory and practice of management] (Y. O. Lupenko, V. M. Zhuk, V. O. Shevchuk, & O. V. Khodakivska, Eds.). Kyiv: Institute of Agrarian Economics, 502. [in Ukrainian]
5. Zhuk, V. M., Melnychuk, B. V., Ostapchuk, S. M., et al. (2015). Phiziokratichna doktrina rozvitku buhgalterskogo obliku [Physiocratic doctrine of the development of accounting: Monography] (V. M. Zhuk, Ed.). Kyiv: National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics.", 234. [in Ukrainian]
6. Korniiichuk, L. Ya., Tatarenko, N. O., & Poruchnyk, A. M., et al. (2001). Istoria ekonomichnyh uchen: Uchebnik [History of economic thought [Handbook] (L. Ya. Korniiichuk & N. O. Tatarenko, Eds.). Kyiv: KNEU. [in Ukrainian]
7. Shvabii, K. I. (n.d.). Tlumachennia katehorii pratsia ta kapital u konteksti paradyhmy fizychnoi ekonomii [Interpretation of labor and capital categories in the context of physical economy paradigm]. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/32614933.pdf> [in Ukrainian]
8. Podolynskyi, S. A. (2000). Vibrani tvory [Selected works] (L. Ya. Korniiichuk, Ed.). Kyiv: KNEU, 328. [in Ukrainian]
9. Marx & Engels Collected Works. Volume 35. Lawrence & Wishart Electric Book. 2010. URL: https://www.hekmatist.com/Marx%20Engles/Marx%20%20Engels%20Collected%20Works%20Volume%2035_%20K%20-%20Karl%20Marx.pdf (дата звернення 24.05.2024 р.).
10. Ropke, I. (2004). The early history of modern ecological economics. *Ecological Economics*, 50, 293–314. Retrieved from <https://www.uvm.edu/~jfarley/EEseminar/readings/Ropke%25202004.pdf> (accessed on 25.05.2024).
11. Martinez-Alier, J. (1987). *Ecological economics: Energy, environment, and society*. Oxford, UK: Basil Blackwell.
12. Vernadsky, V. I. (2004). Naukova dumka yak planetarne yavyshe [Scientific thought as a planetary phenomenon]. *Chronicle 2000*, 57/58, 11–211.
13. Vernadsky, V. I. (1988). Naukova dumka yak planetarne yavyshe [Scientific thought as a planetary phenomenon]. In *Philosophical thoughts of a naturalist* (pp. 20–196). Moscow: Nauka.
14. Carson, R. (1962). *Silent spring*. Boston: Houghton Mifflin.
15. Worster, D. (1994). *Nature's economy: A history of ecological ideas* (1st ed. 1977). Cambridge, USA: Cambridge University Press.
16. Craige, B. J. (2001). *Eugene Odum: Ecosystem ecologist and environmentalist*. Athens & London: The University of Georgia Press.
17. Gowdy, J. M., & Erickson, J. D. (2005). The approach of ecological economics. *Cambridge Journal of Economics*, 29, 207–222.
18. Meadows, D. H. (1991). *The global citizen*. Washington, DC: Island Press.
19. Meadows, D. H., Meadows, D. L., & Randers, J. (1992). *Beyond the limits: Confronting global collapse, envisioning a sustainable future*. Toronto: McClelland & Stewart.
20. Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens III, W. W. (1972). *The limits to growth: A report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind*. New York: Universe Books.
21. Meadows, D. H., Randers, J., & Meadows, D. L. (2004). *Limits to growth: The 30-year update*. White River Jct., VT: Chelsea Green Publishing.
22. Mesarovic, M., & Pestel, E. (1974). *Mankind at the turning point*. New York: Universe Books.
23. Montbrial, L. T. (1978). *L'energie: Le compte a rebours*. Paris: Presses Universitaires de France.
24. Tinbergen, J., Dolman, A. J., & van Ettinger, P. (Eds.). (1976). *Reshaping the international order: A report to the Club of Rome*. New York: E. P. Dutton, 325.
25. Tinbergen, J., Dolman, A. J., & van Ettinger, P. (Eds.). (1976). *Reshaping the international order: A report to the Club of Rome*. New York: E. P. Dutton, 325.
26. Pestel, E. (1989). *Beyond the limits to growth: A report to the Club of Rome*. New York: Universe Books.
27. Spash, C. L. (2020). A tale of three paradigms: Realising the revolutionary potential of ecological economics. *Ecological Economics*, 169.
28. Van den Bergh, J. C. J. M. (2000). Ecological economics: Themes, approaches, and differences with environmental economics. *Ruimtelijke Economie (RE) (TI; No. 2000-80/3)*.
29. Costanza, R. (2001). *Einfuerung in die oekologische Oekonomik [Introduction to ecological economics]*. Stuttgart: Lucius & Lucius.
30. Liesegang, D. G. (1997). *Umweltwirtschaft*. Heidelberg: Univ. Verlag. United Nations. (1992).
31. Rio 1992 United Nations Conference on Environment and Development. Retrieved from <http://www.un.org/geninfo/bp/enviro.html> (accessed on 21.06.2024).